СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ В УКРАЇНІ

Тарас Ігорович ОЛЕКСЮК,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ
https://orcid.org/0009-0000-8327-9112

Осмислення суб'єктів забезпечення територіальної оборони в Україні дозволяє виокремити основні рушії, які приводять у дію цей складний та багатогранний механізм.

Щодо безпосередньо суб'єктів забезпечення територіальної оборони в Україні, то їх аналіз доречно розпочати з єдиного законодавчого органу державної влади України - Верховної Ради України.

До повноважень Верховної Ради України у сфері безпеки та оборони належать: «прийняття законів; призначення за поданням Президента України Міністра оборони України; призначення на посаду та звільнення з посади за поданням Президента України Голови Служби безпеки України; затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Служби безпеки України, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також Міністерства внутрішніх справ України; схвалення рішення про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України» [1].

Окремим самостійним суб'єктом забезпечення територіальної оборони України є Кабінет Міністрів України, діяльність якого в умовах воєнного стану набуває принципово нового змісту та спрямованості на забезпечення національної безпеки держави. Законом України «Про правовий режим воєнного стану» передбачено, що «Кабінет Міністрів України в разі введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях: працює відповідно до Регламенту Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану; розробляє та вводить в дію План запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в окремих місцевостях України з урахуванням загроз та особливостей конкретної ситуації, яка склалася; організовує та здійснює керівництво центральними та іншими органами виконавчої влади в умовах воєнного стану; після початку збройного конфлікту здійснює заходи щодо створення відповідно до норм міжнародного гуманітарного права безпечних зон, організованих у спосіб, який дає змогу забезпечити захист цивільних осіб; визначає особливості здійснення оборонних та публічних закупівель із забезпеченням захищеності державних замовників і замовників від воєнних загроз» [2].

Окремі зарубіжні дослідники до кола функцій уряду в сфері забезпечення територіальної оборони також відносять всебічну підтримку наукових досліджень в сфері безпеки та оборони. D. Luo та A. Wang важливості

© Олексюк Т. І., 2022

діяльності уряду в ході управління патентами в сфері національної оборони. На тлі глобалізації та швидкого технологічного розвитку патенти в сфері національну оборони стають життєво важливим стратегічним ресурсом для країни, щоб підтримувати свою стратегічну перевагу [3, с. 775].

Неможливо оминути увагою діяльність такого суб'єкта забезпечення територіальної оборони України, як Міністерство оборони України. Закон України «Про основи національного спротиву» закріплює, що Міністерство оборони України «забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національного спротиву; розробляє проекти законів та інших нормативно-правових актів з питань національного спротиву; організовує та забезпечує в межах відповідних видатків Міністерства оборони України належне фінансування і ресурсне забезпечення Сил територіальної оборони Збройних Сил України, Сил спеціальних операцій Збройних Сил України та заходів підготовки громадян України до національного спротиву; забезпечує накопичення озброєння, військової, спеціальної техніки, інших матеріальних ресурсів у непорушному запасі та мобілізаційному резерві для виконання завдань територіальної оборони; формує та вносить у встановленому порядку пропозиції щодо обсягів фінансового забезпечення національного спротиву» [4].

O. Neto та P. Accorsi зазначають, що міністри оборони є одними з найважливіших гравців у цивільно-військових відносинах демократичних країн. Науковці намагаються визначити детермінанти критеріїв відбору міністрів оборони в демократичних і напівдемократичних країнах. Зокрема, дослідники намагалися виміряти вплив систем уряду на рішення про призначення цивільних чи військових офіцерів на посади керівників міністерства оборони. Науковці стверджують, що деякі характеристики президентських режимів призводять до призначення військових міністрів оборони. Для оцінки висунутої гіпотези та її механізмів були використані комплексні міжнаціональні дані за 1975-2015 роки. Ці висновки мають важливе значення для вивчення цивільно-військових відносин, оборонної політики та демократії [5, с. 136].

Міністерства оборони України також відіграє важливу роль у формуванні стратегій та довготривалих прогнозів у сфері оборони. D. Cutic звертає увагу на те, що у планових документах та методичних рекомендаціях щодо складання проєкту бюджету Міністерства оборони повинні бути встановлені категорії ризику, які містять процедури під час зменшення доходів бюджету або недостатнього надходження коштів для фінансування Міністерства оборони. У кожній програмі існує категоризація проєктів відповідно до пріоритетів, а в межах проєкту категоризація та пріоритетні кроки та заходи проєкту. У разі недостатнього фінансування бюджету управлінська структура Міністерства оборони використовує ці інструменти в процесі прийняття стратегічних рішень, коригує бюджет Міністерства оборони, застосовуючи методи програмування, проектування та управління ризиками [6, с. 591].

Водночас діяльність суб'єктів у сучасних технологічних реаліях тісно переплітається з технічними інноваціями та формуванням всеохоплюючого цифрового середовища, у межах якого постають принципово нові категорії

© Олексюк Т. І., 2022

суб'єктів, а також їх характеристики в межах віртуальних взаємодій, такі як аватари, профілі та більш комплексні сайти та блоги. Зазнає сутнісних змін і підхід до формування ідентичності суб'єктів у постмодерній світобудові. На подібну ідентичність поряд із знаннями, досвідом, професійним рівнем все більше впливає професійність ведення соціальних мереж, залучення підписників, блогінг, а також здатність створювати контент.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text.

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/ed20231019#Text.

3. Luo D., Wang A. An Investigation into the Origins of Theoretical Development of Government Functions in National Defense Patent Management. In: *11th International Conference on Public Administration*. Bandung, 09-11 December 2015. pp. 775-782.

4. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 41. Ст. 339.

5. Neto O., Accorsi P. Presidents and Generals: Systems of Government and the Selection of Defense Ministers. *Armed Forces & Society*. 2022. № 48 (1). pp. 136-163.

6. Cutic D. Ministry of defense budget in the conditions of recession. In: *6th Interdisciplinary Management Research Symposium*. Osijek, 2010. pp. 591-607.

© Олексюк Т. І., 2022